

Ivo Mijo Andrić

## CRNO NA BIJELO JE I RUŽIČASTO

Zlatko Tomić: RUŽIČASTI CRNJAK, hrvatski i srpski aforizmi, Udruga hrvatskih aforista i humorista, Split, 2023.

Vrijedni stvaralac i promotor aforizma i kratke humorističko-satirične misli Zlatko Tomić, nakon zajedničkog zbornika hrvatskih i makedonskih aforista, priredio je i antologijsku zbirku hrvatskih i srpskih aforizama pod naslovom ***Ružičasti crnjak***. Zbirka je obogaćena nadahnutim predgovorom Slobodana Simića, predsjednika Beogradskog aforističkog kruga i emotivnim pogovorom priređivača Zlatka Tomića. Posebnu boju i ton dali su joj i slikoviti opisni biobibliografski podaci o svakom od stotinu i dvadeset zastupljenih autora i autorica (po šezdeset iz svake aforističke udruge odnosno države).

Hrvatski i srpski aforizam u ovom je stoljeću doživio takav procvat i stvaralačku ekspanziju kakva nije zabilježena u bliskoj i daljoj prošlosti. Zasluga je to više desetaka vrhunskih aforističara i humorista, ali i umotvorne vojske od nekoliko stotina pisaca i zapisivača kratke duhovite misli koja je u ovom stoljeću izniknula na našim plodnim duhovnim i književnim poljima. Neki od njih, poput nedavno preminulog hrvatskog doajena aforističke misli Tomislava Supeka te nešto mlađih: Aleksandra Čotrića, Aleksandra Baljka, Đorđa Otaševića, Josipa Balaška, Jandra Drmića, Miroslava Sredanovića, Ninusa Nestorovića, Bojana Ljubenovića, Danka Ivšinovića, Abdurahmana Halilovića Ahila i drugih, svrstali su se u red ponajboljih tvoraca europske pa i svjetske aforističke i humorističko-satirične misli. O tome najbolje svjedoče njihove brojne objavljene knjige i nagrade koje su osvojili na državnim i međunarodnim natjecanjima.

Aforizmi i mudre humorističke misli odlika su i literarni izričaji naroda kojima bliska i dalja prošlost nije bila nimalo naklonjena. Osim višestoljetnog ropstva i podčinjenosti moćnim carstvima, nedavni međusobni sukobi, uz sve ostalo, doveli su i do pojave plejade slobodno mislećih ljudi od bistra uma, oštrog pera i univerzalnog kompjutera, koji su bez opterećenja lokalnim nacionalizmima i nametnutom politokratskom mržnjom i štetnošću vodećih vlastodržaca, ispisali na desetke i stotine tisuća satiričnih, ironijskih, alegorijskih,

aforističkih i drugih misli o stanju, pojavama, pojedincima i strukturama – vinovnicima svih nepodopština i zala što su uzrokovali nepotrebna stradanja tih naroda i uništavanja njihovih radom stečenih materijalnih dobara. Vedra i duhovita misao odvajkada je bila najbolji lijek za ponižene i unesrećene ljude koji ništa ne košta, a ima neprocjenjivu vrijednost za mentalni oporavak od rana i bola nanesenog od onih koji su uzrokovali patnje i stradanje nedužnih građana.

Tutorstvo velikih sila i imperija koje su u minulim vremenima vladale na našim prostorima, uz tragične ratove, ostavili su duboke tragove u svijesti pisaca sklonih zdravom promišljanju svega onoga što se oko njih zbivalo i događalo. Naslijeđena duhovita spisateljska tradicija kakvu su baštinili Nušić, Domanović, Matoš, Drvar i drugi književnici s naših prostora, inspirirala je mnoge današnje autore da svojim uradcima daju vlastiti doprinos u obogaćivanju te tradicije i proširenju njenih granica do razmjera koje se ne mogu ničim omediti. Liberalna demokracija i proklamirane građanske slobode otvorile su široke mogućnosti za javnu kritiku svega što nije u duhu i skladu s tim vrijednostima. Politika i političari svih nivoa vlasti nisu više 'svete krave' i ne uživaju zakonsku i državnu zaštitu za ono što čine na štetu građana i općedruštvenih interesa. Time su i aforisti i humoristi dobili šire mogućnosti za otvorenije djelovanje na razobličavanju negativnih pojava i prokazivanje njihovih nositelja i protagonista.

No, ta otvorenost, upozorava nas priređivač u svom pogovoru, ima i drugu stranu medalje koja nije nimalo povoljna ni dobra za humor i satiru i za one koji pišu tu vrstu književnosti. Politički vlastodršci od devedesetih godina naovamo, pronašli su nove metode za gušenje i obuzdavanje javne kritike na svoj račun i za potiskivanje humora i satire sa društvene scene. Preko vlasnika pisanih i elektroničkih medija osigurali su gašenje stranica dnevnih i nedjeljnih novina na kojima su objavljivani humorističko-satirični prilozi, aforizmi, epigrami, kozerije, humoreske i drugi sadržaji u kojima je kritiziran ili ismijavan njihov rad i djelovanje usmjereno protiv interesa države i njenih građana. Medijima koji su financirani javnim novcem uskraćivana su ili umanjivana sredstva iz državnog proračuna ukoliko su objavljivali priloge u kojima se kritizira rad državnih, županijskih ili gradskih vlasti. Neki mediji su zbog toga morali biti ugašeni. Brojni su primjeri takve prakse i javnost je s njima od ranije upoznata.

Ništa bolje nisu prošli ni pisci humorističko-satiričnih i aforističkih knjiga i njihove udruge. Njima ministarstva kulture, druge državne institucije i gradski uredi za kulturu

godinama ne dodjeljuju potpore niti otkupljuju objavljena djela. Vrata za tu vrstu književnosti potpuno su zatvorena i do sada nije pronađen ključ niti način kako ih otvoriti i postići minimum ravnopravnosti s drugim oblicima literarnog stvaralaštva. Smiješno bi bilo reći i pomisliti kako ministri i drugi kulturni poslenici koji primaju visoke plaće za rad u sferi nacionalne kulture, nisu upoznati sa ovim problemom i kako je on plod previda ili nečije zaboravnosti. To je jednostavno strateški plan nositelja političke i državne vlasti da se suzbije i onemogući svaka vrsta duhovite, bolje reći humorističko-satirične komunikacije između od naroda izabranih političkih moćnika i samoga naroda koga u ovoj sferi književnosti predstavljaju aforisti, humoristi, satiričari i drugi vedri i veseli ljudi, kojima je šala duhovna životna nagrada, a ne kazna za ono što rade.

Piscu ovih redaka, kao i njegovim istomišljenicima, nikada nije bilo jasno zašto se moćna politička elita boji duhovitih opaski na račun svoga rada i djelovanja. Kome i kako može naštetiti jedan satirični aforizam, duhoviti epigram, mudra izreka ili vedra, makar bila i masna šala kad su oni izmišljeni i napisani da ukažu na problem, naznače njegovog uzročnika i nasmiju one koji ih pročitaju. Nikome to neće skinuti ni dlaku s glave, a kamo li glavu s ramena, odnosno oduzeti funkciju i poslove koje obnašaju. Šala je šala i ona je uvijek dobrodošla, kako za one kojima je namijenjena tako i za onoga kome je posvećena. Na više mjesta pročitao sam kako je i Broz volio duhovite ljude i rado je od njih slušao šale na svoj račun. Znam da neki misle suprotno, ali to je njihov, a ne moj problem. Mogu samo dodati da aforizme, epigrame i druge duhovite misli pišem i objavljujem od 1970. godine i da me nikada za to nitko nije zvao na informativne razgovore, niti mi je uskraćivao pravo da radim u državnim institucijama. A radio sam u njima trećinu radnog vijeka.

Da je tome tako, i da je aforizam i humorističko-satirična misao bezazlena i bezopasna za političare i vršitelje vlasti, najbolje mogu potvrditi i posvjedočiti aforizmi jedne trećine autora i autorica iz zbornika *Ružičasti crnjak*, koje po slobodnom izboru prepisujem u prikaz ove zanimljive i iznimno vrijedne knjige hrvatskih i srpskih aforističara i aforističarki. Prepisivanje vršim abecednim redom njihovih stvaralaca.

*Obijajući razne pragove, izlazio mi se prag tolerancije. /Slavica Agić/*

*Bili bismo mi srećan narod, da se oslobodimo usrećitelja. /Dobrivoje Antoniće/*

*Odlazimo, jer se domovina od nekih iznutra mora čuvati izvana. /Josip Balaško/*

*Srbi i Hrvati su morali da se raziđu jer dva dobra ne idu zajedno. /Aleksandar Baljak/*

*U demokratiji svako može da bude diktator. /Radivoje Bojičić/*

*Najteže se poskliznuti gdje je sve podmazano. /Drago Bosnić/*

*Tko bježi od sebe, ostavlja prazninu ma gdje stigao. /Ivan Bradvica/*

*Političari ne govore istinu jer im ionako nitko ne bi vjerovao. /Jozo Čizmić/*

*Policija u stopu prati kriminalce, a neke je i pretekla. /Aleksandar Čotrić/*

*Vlast kontroliše medije da se ne zaraze demokratijom. /Milorad Č. Ćosić/*

*Prosta većina i priprosta manjina, pa biraj! /Milijan Despotović/*

*Državni je na prvom mjestu briga o onima na prvom mjestu. /Jandre Drmić/*

*Na ovakvu vlast se ni narodu ne diže. /Tomislav Drvar/*

*Pokazao bih im zube da mi jezik nije za zubima. /Nađan Dumanić/*

*Ima boga. Juče mi je zaposlio sina. /Rade Đergović/*

*Navijači su se naoružali. U goste se ne ide praznih ruku. /Aleksandra Filipović/*

*Bludne radnje su otvorene svaki dan. /Zlatko Garvanović/*

*Imaju sreće: danas đavo ne radi pa neće doći po svoje. /Abdurahman Halilović Ahil/*

*Bogat sam duhom! Je li i to oporezivo. /Mate Ivandić/*

*Veneciju nosim u srcu, a mostove u ustima. /Danko Ivšinović/*

*U školi teorija, oko škole praksa. /Dražen Jergović/*

*Narod se lavovski bori da ne rikne. /Nada Karadžić/*

*Najprije prisvoje sva dobra, a onda višak dijele kao dobrotu. /Ivan Katić/*

*Na poziv Boga, odmah ću se odazvati. Neću da me policija privodi. /Boško Lomović/*

*Probaj se nasmijati na svoj račun. /Dragutin Lončar/*

*Diktatura je srušena. Nova vlast izgradiće lepšu i bolju. /Bojan Ljubenović/*

*Kad bi se uveo porez na nerad, zbilja bi nam krenulo. /Danica Majnarić/*

*Lopov se nagodio sa sudom – da pola izdrži a pola zadrži. /Savo Martinović/*

*Da je vidjela dalje od nosa, ne bi joj zapeo za oko. /Marinko Mijović/*

*Religije se slažu kao bogovi u vreći. /Boris Nazansky/*

*Moraću sinu da smanjim džeparac. I meni su roditelji smanjili. /Đorđe Otašević/*

*Lopovi ne koriste svoj, nego vaš godišnji odmor. /Milan Pantić/*

*Kad se hoće nije teško, kad se neće još je lakše. /Marina Raičević/*

*Pomračeni umovi najviše vole svetla reflektora. /Slobodan Simić/*

*Neke zemlje nemaju more. Kod njih narod talasa. /Miroslav Sredanović/*

*Lopovi su skromni. Šute i krađu. /Tomislav Supek/*

*Vatikan ima Svetu stolicu, a Hrvatska ima Svetu fotelju. /Zlatko Tomić/*

*Uspjeh budale čini jednaku štetu kao i neuspjeh učena čovjeka. /Đurđa Vukelić Rožić/*

*Od prošlog rata nisu izvukli nikakve pouke. Samo mirovine. /Miroslav Vukmanić/*

*Aforizam se piše uspravnom kralježnicom. /Mladen Vuković/*